ข้อคิดและข้อควรระวังในการบริหารสถานศึกษา

นำเสนอเมื่อ : 20 มิ.ย. 2561

ผู้เขียน กนกศักดิ์ พ่วงลาภ

เมื่อไม่นานมานี้ผู้เขียนได้มีโอกาสไปประชุมในสถานศึกษาแห่งหนึ่ง
ซึ่งจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไปจนถึงมัธยมปลาย โรงเรียนนี้พอมีชื่อเสียงอยู่ในย่านดอนเมือง
มีนักเรียนที่จบไปเป็นที่รู้จักของประชาชน อย่างน้อยคนหนึ่งเป็นดาราโด่งดังมาก เป็นดาวค้างฟ้าอยู่เวลานี้ ในวันนั้น
ผู้เขียนไปประชุมในฐานะประชาชนธรรมดาไม่ได้ถูกเชิญในกิจการเฉพาะเจาะจงใดๆ

ในวันนั้นมีการถามว่า อาหารมื้อกลางวันของนักเรียนที่เป็นเด็กเล็ก ปฐมวัย
มีผลไม้จัดมาให้รับประทานด้วยหรือไม่ คุณครูท่านหนึ่งตอบว่า ไม่มี ผู้เขียนสะดุ้งโหยงสุดตัว กับคำตอบ
“ไม่มีผลไม้” ไม่รู้คนอื่นสะดุ้งด้วยหรือไม่ ก็ไม่รู้ แต่เห็นคนอื่นในที่ประชุมหันขวับมามองผู้เขียน
ราวกับว่าจะเอาอะไรกันหนักหนากับผลไม้ แต่ผู้เขียนกลับคิดว่าผลไม้นี่แหละจำเป็นสำหรับเด็กมากๆ เลยทีเดียว
เพราะอยู่ที่บ้านเด็กก็ไม่ค่อยกินผักผลไม้ หากอยู่ที่โรงเรียนแล้ว ถ้าทางโรงเรียนมีผลไม้มาให้
เด็กนักเรียนคงต้องเกรงใจครูบางและทำให้เด็กกินผลไม้นั้นย่อมเป็นประโยชน์แก่ร่างกายเด็กเอง

ผลไม้ย่อมมีวิตามินและเอนไซม์ (เอนไซม์ที่มีชีวิต ซึ่งคนญี่ปุ่นรู้เรื่องอาหารเหล่านี้เป็นอย่างดี)
เอนไซม์เหล่านี้จำเป็นต่อการเชื่อมต่อและการแปลงรูปใช้ประโยชน์จากสารอาหารอื่นๆ ถ้าไม่มีผลไม้ในมื้อนั้นๆ
สารอาหารจากอาหารชนิดอื่นไม่สามารถดูดซึมไปเป็นประโยชน์ต่อร่างกายได้เต็มที่
ข้อนี้คนทั่วไปที่พอคุ้นกับหลักวิทยาศาสตร์คงทราบดี
อย่างไรก็ตามผู้เขียนขอให้ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของผลไม้ที่จะต้องจัดให้พร้อมอาหารสำหรับเด็ก
และให้บันทึกไว้ในการประชุมครั้งนั้นด้วย

เรื่องเหล่านี้อาจจะเกิดขึ้นกับสถานศึกษาแห่งอื่นอีก
โดยเฉพาะสถานศึกษาเอกชนที่ภาครัฐเอื้อมมือไปไม่ค่อยถึง สำหรับผู้เขียน
เห็นว่าการศึกษาเอกชนถ้าจัดการได้ไม่ดีพอ
ผู้เสียหายสามารถร้องเรียนได้ที่สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคได้เหมือนบริการประเภทอื่น
ทำนองเดียวกับการบริการทางการแพทย์

การติดกับดักทางการบริหารยังมีอยู่อีกหลายประเด็น ที่พบได้ตามโรงเรียนทั่วไป
กับดักที่ว่านั้นคือการให้ความสำคัญกับรูปแบบมากกว่าเนื้อหา
โรงเรียนเหล่านี้ให้นักเรียนทั้งเด็กเล็กและเด็กโตเข้าแถวตอนเช้าเพื่อฟังผู้บริหารพูดในแต่ละวัน เด็กเล็กบางชั้น เช่น
ปฐมวัย ป.1 ป.2 แทบจะไม่เข้าใจสิ่งที่ผู้บริหารพูดเพราะเป็นเรื่องที่ผู้บริหารโรงเรียนควรจะพูดกับครูอาจารย์เท่านั้น
เฉพาะบางเรื่องเท่านั้นที่เด็กควรรู้ แต่เด็กน่าจะได้รับแจ้งจากครูประจำชั้นมากกว่าที่จะให้ได้รับโดยตรงจากผู้บริหาร
แทนที่จะให้เด็กมาเข้าแถวฟัง สู่เอาเวลานี้ไปตรวจสอบว่าเด็กแต่ละคนกินข้าวเช้ามาหรือยัง
ถ้ายังไม่ได้กินก็เปิดโอกาสให้เด็กไปกินได้ ซึ่งน่าจะมีเวลาสักครึ่งชั่วโมง เพราะใครๆ
ก็รู้ว่าปัจจุบันนี้การจราจรติดขัดมาก
เด็กบางคนต้องรีบมาโรงเรียนโดยยังไม่ได้กินข้าวเพื่อที่จะมาฟังผู้ใหญ่พูดเรื่องต่างๆ โดยไม่จำเป็น
ข้อมูลบางอย่างที่ผู้บริหารนิยมพูดกันหน้าเสาธงนั้น สวนใหญ่ไม่ค่อยเกี่ยวกับนักเรียน
เป็นการกำชับผู้ใต้บังคับบัญชาเสียมากกว่า และถึงจะเป็นข้อความที่จำเป็นต้องให้นักเรียนรับทราบ

ก็น่าจะให้ครูประจำชั้นแจ้งนักเรียนในห้องได้ ไม่น่าจะให้ผู้บริหารพูดโดยตรงต่อนักเรียน
เพราะผู้บริหารนั้นมีไว้เพื่อการบริหาร ยอมแยกต่างหากจากการเรียนการสอนของครูอาจารย์ผู้ปฏิบัติงานการสอน
และแยกต่างหากจากนักเรียน

ในเรื่องรูปแบบอีกอย่างที่เคร่งครัดกันมาก คือการตัดผมของนักเรียน
ซึ่งบางโรงเรียนกำหนดให้นักเรียนตัดผมพร้อมๆ กัน และมีการตรวจผม ใครไม่ตัดจะถูกลงโทษ
ซึ่งในความคิดผู้เขียนเห็นว่า คนเราไม่จำเป็นต้องตัดผมพร้อมกัน การตัดผมควรจะเป็นเรื่องที่ต่างคนต่างตัดได้
เพราะผมของคนเรายาวไม่เท่ากัน
และเหนือกว่านั้นการบังคับให้ตัดผมพร้อมกันอาจเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของนักเรียนมากเกินไป
อาจจะต้องไล่เรียงกันดูว่ามีระเบียบของโรงเรียนข้อไหนที่กำหนดไว้อย่างนั้น
และหากมีกำหนดไว้จริงอาจขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ยิ่งเป็นโรงเรียนของรัฐยิ่งต้องระวังเรื่องระเบียบทำนองนี้ว่าสักวันจะเข้าตัวผู้บริหารเสียเอง
เพราะรัฐธรรมนูญผูกพันทุกๆ หน่วยงานของรัฐ

ในเรื่องการลงโทษนักเรียนที่ไม่ตัดผมมาตามที่โรงเรียนกำหนดนี้
มีบางโรงเรียนได้มีการลงโทษโดยการตัดผมนักเรียนให้แหว่งไปเลยในวันที่ตรวจ เพื่อเป็นการบังคับกลายๆ
ว่าทำให้ต้องรีบไปตัดผมเสียให้เรียบร้อย มิฉะนั้นจะทนอยู่ไม่ได้ เพราะน่าเกลียดเหลือเกิน
แต่นักเรียนคนนั้นเหมือนถูกประจานให้เพื่อนๆ และคนในโรงเรียนเห็นไปทั้งวันว่าโดนทำโทษมาอย่างนี้
ในความเห็นของนักกฎหมาย การทำโทษอย่างนี้น่าจะทำไม่ได้ เพราะเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ
ผู้กระทำอาจมีความผิดกฎหมายอาญาได้ในฐานความผิดต่อเสรีภาพ
เพราะเป็นการข่มขืนใจผู้อื่นให้ยอมจำนนต่อสิ่งใดๆ ที่ไม่สามารถอ้างความชอบธรรมได้ตามกฎหมาย
และถ้าครูผู้กระทำเป็นข้าราชการหรือพนักงานของรัฐด้วยแล้ว นาพิจารณาถึงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157
ไว้ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่สำหรับข้าราชการ ส่วนสำหรับโรงเรียนและผู้บริหารก็ย่อมกระทบด้วยที่ละเว้นไม่กำกับดูแล

การที่นักเรียนไม่ตัดผมตามกำหนดเวลาที่โรงเรียนกำหนดนั้น (ซึ่งการกำหนดนี้ก็น่าจะทำไม่ได้
แต่เอาเถอะสมมุติว่าทำได้ มีการกำหนดวันตัดผมไว้แล้วตามระเบียบอะไรก็ไม่รู้)
โรงเรียนจะลงโทษได้เพียงการตัดคะแนนนักเรียน กับการเรียกผู้ปกครองมาพบ
ไม่เห็นมีทางใดที่โรงเรียนจะมีอำนาจกล้อนผมนักเรียนไปในทางเสียหายอย่างที่บางโรงเรียนทำ
ไม่ว่าจะอ้างด้วยกฎหมายหรือด้วยระเบียบ หรือด้วยหลักอะไรก็แล้วแต่ เมืองไทยเราไม่เคยมีหลักแบบนี้มาก่อน

เพราะหลักหรือกฎระเบียบอะไรก็แล้วแต่ ย่อมจะขัดต่อหลักสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไม่ได้

ในความเห็นของผู้เขียน กฎระเบียบบางอย่างในสถานศึกษานั้นลองมารื้อกันดูดีๆ
จะพบว่ายังขัดแย้งต่อกฎหมายอีกมาก โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิเสรีภาพ แต่ที่น่ากลัวก็คือ
ผู้ปกครองไม่ค่อยจะร่วมเรียน เพราะกลัวมีปัญหากับโรงเรียน
เพราะบุตรหลานที่เป็นนักเรียนก็ยังต้องเรียนต่อไปให้สำเร็จ การมีปัญหากับโรงเรียนทำให้เกิดสิ่งต่างๆ
ที่ไม่ราบรื่นกับการศึกษาของบุตรหลานตามมาได้ ผู้ปกครองมักจะยอมจำนนต่อสิ่งต่างๆ
เพราะโรงเรียนกุมหัวใจเด็กนักเรียนไว้ ก็เหมือนกุมหัวใจของผู้ปกครองไว้เช่นกัน
แต่ก็จะปล่อยให้โรงเรียนทำตามใจตัวเองอยู่เรื่อยๆ ไปจนเกินขอบเขตไม่ได้อีกเหมือนกัน

ปัญหาเรื่องการศึกษาเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องการการตรวจสอบจากสังคมอีกมาก
โดยเฉพาะเรื่องสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิเด็ก
เพราะประเทศไทยเองในขณะนี้ก็ผูกพันตามอนุสัญญาสิทธิเด็กอยู่ด้วย
ความจำเป็นที่จะต้องอนุวัติกฎหมายภายในให้เป็นไปตามอนุสัญญาก็มีความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ
ถ้าใครอยู่ในแวดวงการศึกษาก็ควรระมัดระวังเรื่องนี้ให้จงหนัก

การจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันนี้ไม่ง่ายแล้วนะครับ

- กนกศักดิ์ พ่วงลาภ -

ขอบคุณที่มาเนื้อหาจาก มติชนออนไลน์ วันที่ 19 มิถุนายน 2561